HIDRONIME DIN BAZINUL JIULUI PROVENITE DE LA APELATIVE REFERITOARE LA FAUNĂ

Adela STANCU
(Universitatea din Craiova)

Ideea că multe nume de locuri amintesc de numele unor păsări sau animale (sălbatice sau crescute de om) care au trăit sau trăiesc pe teritoriul unei regiuni este veche şi unanim acceptată. Astfel se poate explica frecvența, oarecum ridicată, a hidronimelor provenite de la apelative faunistice, întâlnite în bazinul Jiului.

Hidronimele formate cu sufixele colective *-ar(ie), -oaia, -at(a), -eața* provin, evident, de la nume de animale, fiind vorba de un acord subînțeles între apelativ şi locul denumit. Numele în *-oaia* trimit, de regulă, la ideea de „loc bogat în...“. De cele mai multe ori aceste hidronime îşi au cursul într-o zonă împădurită, fiind astfel exclusă posibilitatea ca ele să provină de la antroponime. Pentru cele din zona de câmpie este posibilă explicația ca unele dintre ele să provină de la nume de persoane. Motivul feminizării hidronimelor îl poate constitui acordul cu entopicul subînțeles care denumeşte categoria geografică a locului (*vale, vâlcea* etc.).

Majoritatea hidronimelor care au la bază nume de animale se află în zona muntoasă, deluroasă, uneori chiar şi în regiuni restrânse din zona de câmpie, unde, în trecut, se aflau păduri. Putem spune că acestea au o vechime considerabilă, fiind de origine românească.

BDD-V1911 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:27 UTC)

Auşél = 1) afluent al pârâului Taia, afluent al râului Jiul de Est; 2) afluent al pârâului Runcu, afluent al pârâului Jaleş, afluent al pârâului Tismana, afluent al râului Jiu; trece prin s. c. Runcu-Gj. Denumirea are la origine apelativul *auşel* din *auş* (**au* (< lat. *avus*) + *-uş* + *-el*) „nume dat unei păsări mici, asemănătoare prin colorit cu piţigoii“ (DEX, 71)[1].

Căpriórul = afluent al pârâului Polatiştea, afluent al râului Jiu; trece prin s. Ruget c. Roşia de Amaradia-Gj. Numele vine de la *căprior* „ţap sălbatic“. Iorgu Iordan înregistrează şi antroponimul *Căprioru* provenind din *căprior* „masculul căprioarei“; „bârnă; orice lemn mai gros“ (DNFR, 106).

Grívele = afluent al pârâului Surpata, afluent al pârâului Polatiştea, afluent al râului Jiu. Numele vine de la termenul popular *griv* (< bg. *griv*), „(pop.: despre câini, păsări etc.) pătat cu alb şi negru; pestriţ, grivei; (substantivizat) câine sau căţea cu blana de culoare pestriţă“ (DNFR, 436), „câine de vânătoare pătat“ (MDA) sau poate avea la origine toponimul *Griva* + *le* (plural toponimic) (DTRO, III, 169).

Nămáia = afluent al pârâului Cioiana, afluent al râului Jiu; trece prin s. Răşina or. Ţicleni-Gj. Hidronimul are la bază *nămaie* „vită“ (*DLR*) + sufixul toponimic *-a*, având sensul „loc unde stau vitele“. *Nămaie* este un termen de origine latină, *animalia* „animale în general, animale de orice soi“, la români fiind întâlnit cu sensul de „oaie“ şi reflectă uniunea dintre graiurile bănăţene şi cele transilvănene de sud-vest (Ţara Haţegului) cu dialectul aromân. I.-A. Candrea consideră că evoluţia de sens a lat. *animalia* la românescul „oaie“ a avut loc înainte de despărţirea în actualele dialecte şi explică acest fenomen prin faptul că ocupaţia de bază la români era păstoritul, mai ales creşterea oilor[2].

Purcăreáţa (afluent al pârâului Plosca, afluent al pârâului Amaradia, afluent al râului Jiu; trece prin s. Rădăcineşti, c. Dănciuleşti-Gj) şi *Purcăríţa* (afluent de pârâului Zlaşti, afluent al pârâului Amaradia, afluent al râului Jiu; trece prin c. Dăneşti-Gj) au, la origine, apelativele *purcăreaţă*, cu varianta *purcăriţă*, având sensul „loc unde stau porcii“. Cuvintele formate de la

[1] Cf. şi M. Homorodean, *Vechea vatră a Sarmizegetusei în lumina toponimiei*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, p. 32, consideră *auşel* < *auş* „moş, bătrân” < lat. *avus*, explicaţie care, după părerea noastră, nu este valabilă.

[2] Vasile Frăţilă, *Contribuţii lingvistice*, Timişoara, Editura de Vest, p. 294. Cf. şi Ionel Stan, *Quelques problèmes de toponymie roumaine*, în „Actele Congresului Internaţional de lingvistică şi filologie romanică”, Bucureşti, I, 1970, p. 1121-1128.

BDD-V1911 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:27 UTC)

substantive, prin derivare, cu sufixul *–ăreață* (< lat. *aricia*) arată „locul unde stau animalele“[3].

Scroáfa = vale cu curs temporar, afluent al pârâului Cioiana, afluent al râului Jiu; trece prin s. Tunşi or. Țicleni-Gj. Numele poate fi explicat prin faptul că se întâlnesc porci mistreți. La originea numelui ar putea sta şi o poreclă atribuită unei femei. Cf. infra *Pórcu, Víeru*.

Şorlița = afluent al pârâului Valea Scocului, afluent al pârâului Cioiana, trece prin s. Tunşi or. Țicleni-Gj. Numele are la bază cuvântul *şorliță*, consemnat însă de dicționare *sorliță* cu sensul „un fel de şoim, vultur bărbos“[4].

Vezúrata = afluent al pârâului Tismănița, afluent al pârâului Tismana, afluent al râului Jiu; trece prin satele Vâlcele, Topeşti, Gornovița c. Tismana-Gj. Numele are la origine apelativul *vezurata* „loc cu vizuini şi viezuri“; după Paşca[5] sufixele *–at, -ată* formează substantive colective. Tot aici ar fi de amintit pârâul *Viezúre* (afluent al pârâului Rățoaia, afluent al pârâului Cioiana, afluent al râului Jiu; trece prin s. Răşina or. Țicleni-Gj). Numele *Viezuróia* (afluent al râului Jiu; trece prin s. Bârleşti c. Bumbeşti-Jiu-Gj) are la origine tot numele animalului (viezure) şi este format prin derivare cu sufixul *-oaia*, acordul făcându-se cu entopicul *apa* sau *valea*, cu sensul „loc unde trăiesc viezuri“. Ar putea fi şi femininul antroponimului masculin *Viezure* < apelativul *viezure* (cf. alb. *vjedhullë*) (DEX, 1161). În limba albaneză cuvântul este un derivat străvechi cu suf. *-ull* de la verbul *vjedh* „a fura“, ceea ce a determinat pe aproape toți cercetătorii să-l considere împrumutat, idee nesusținută de faptul că este vorba despre un derivat străvechi, sufixul nemaifiind productiv, ceea ce denotă că românescul *viezure* a fost transmis în limba română prin substrat[6].

În concluzie, în Oltenia nordică, o serie de nume de ape amintesc de numele unor păsări sau animale, ceea ce ne determină să afirmăm că aceste

[3] Pentru alte derivate asemănătoare în toponimie (cf. *Boureața, Mătricăreața, Stărpăreața, Văcăreața*) vezi Vasile Frățilă, *Lexicologie şi toponimie românească*, Timişoara, Editura Facla, p. 73. Cf. şi G. Pascu, *Sufixele româneşti*, Bucureşti, 1916, p. 105.
[4] A. Scriban, *Dicționaru limbii româneşti*, Iaşi, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939, p. 1224. Cf. şi *DLR*, tom X, partea a 4-a, litera *S*, *slab-spongios*, Bucureşti, Editura Academiei, 1992, p. 1250.
[5] Şt. Paşca, *Ceva despre sufixul **-at,-ată** în toponomastica noastră*, în "Dacoromania", XI, Cluj, 1948, p. 95.
[6] Gr. Brâncuş, *Vocabularul autohton al limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983, p. 127-128.

BDD-V1911 © 2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:27 UTC)

denumiri au păstrat şi redat, cu fidelitate, arealul geografic faunistic local, calităţile fizice şi modul de viaţă zoologic binecunoscute de om de la începuturile civilizaţiei. În general, toponimia românească este foarte bogată în reproduceri, asemănări şi nuanţări stilizate lingvistic, adaptate condiţiilor locale variate şi multiple.

DES HYDRONYMES DU BASSIN DE JIU PROVENUS DES APPELLATIFS CONCERNANT LA FAUNE

Résumé

Dans cet article il s'agit des hydronymes qui ont à l'origine des mots communs qui se réfèrent aux noms des animaux ou des oiseaux. Ces noms ont gardé et ont reproduit, avec fidélité, l'aréal de la faune locale.

BDD-V1911 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:27 UTC)